

บทบาทและการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุด้านประชาสังคมในการพัฒนาชุมชน เขตบางแค กรุงเทพมหานคร

The Role And Participation Of The Elders In Term Of Civil Society In Community Development Bangkhae District, Bangkok

วรรณษา วงษ์เส็ง (Wannasa Wongseng)*

วิโรจน์ เจษฎาลักษณ์ (Viroj Jadesadalug)**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ข้อมูลทั่วไปและโครงการพัฒนาของเขตบางแค กรุงเทพมหานคร 2) ข้อมูลผู้สูงอายุที่เข้าร่วมดำเนินงานพัฒนาชุมชน เขตบางแค กรุงเทพมหานคร 3) การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุด้านประชาสังคมในการพัฒนาชุมชน เขตบางแค กรุงเทพมหานคร 4) การสนับสนุนจากเครือข่ายด้านประชาสังคมในการพัฒนาชุมชน เขตบางแค กรุงเทพมหานคร การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากผู้สูงอายุที่เข้าร่วมดำเนินงานพัฒนาชุมชน เขตบางแค กรุงเทพมหานคร จำนวน 15 ราย มาจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ ร่วมกับการสังเกตและจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษา พบว่า 1) ข้อมูลทั่วไปของเขตบางแค มีข้อมูลด้านโครงสร้างประชากร ด้านการประกอบอาชีพ ด้านเศรษฐกิจชุมชน ด้านสาธารณสุขชุมชน ทั้งนี้โครงการพัฒนาที่สำคัญๆ ได้แก่ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสุขภาพ ด้านการศึกษา ด้านสาธารณสุขโรค ด้านศาสนาและวัฒนธรรม 2) ข้อมูลของผู้สูงอายุกับการเข้าร่วมดำเนินงานพัฒนาชุมชน จะเห็นได้ว่ามีข้อมูลคุณลักษณะทั่วไป ด้านสุขภาพ จิตใจ การศึกษา การประกอบอาชีพ อีกทั้งยังเกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุกับลักษณะการจัดตั้งชุมชน เป้าหมายและปัจจัยที่ผลต่อการเข้าร่วมพัฒนาชุมชน 3) การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุด้านประชาสังคม ส่งผลให้เกิดบทบาทและการมีส่วนร่วมในเรื่องหลักและวิธีการทำงาน บทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบ เทคนิคและวิธีการสร้างการมีส่วนร่วม ทั้งนี้ยังพบปัญหาและอุปสรรครวมถึงประโยชน์จากการมีส่วนร่วม 4) การสนับสนุนและเครือข่ายด้านประชาสังคม อันประกอบด้วยหน่วยงานภาครัฐ ภาครัฐวิสาหกิจ ภาคเอกชน และองค์กรอิสระ ที่ให้ความช่วยเหลือและแลกเปลี่ยนความรู้

ผลการศึกษา ข้อเสนอแนะของการศึกษานี้สามารถนำไปเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานต่างๆ ในการสนับสนุนและผลักดันบทบาทและการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุด้านประชาสังคมในการพัฒนาชุมชน

* นักศึกษาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน มหาวิทยาลัยศิลปากร, โทรศัพท์ 083-038-3286, E-Mail: wannasa.won@gmail.com

The Master of Arts Program in Public and Private Management Graduate School, Silpakorn University Tel 083-038-3286, E-mail: wannasa.won@gmail.com

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจำคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Asst.Prof., Ph.D. Faculty of Management Science ,Silpakorn University

และเป็นแบบอย่างให้แก่ชุมชนอื่นๆ รวมถึงนำงานวิจัยไปศึกษาค้นคว้าในประเด็นต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุไทยต่อไป

คำสำคัญ: บทบาทและการมีส่วนร่วม, ผู้สูงอายุ, ประชาสังคม, การพัฒนาชุมชน

Abstract

The objectives of this study are 1) to explore general information and development project of Bang Khae District, Bangkok 2) to explore information of the elders who join community development affair of Bang Khae District, Bangkok 3) to explore participation of the elders of civil society in development project of Bang Khae District, Bangkok 4) to study support of civil society network in community development of Bang Khae District, Bangkok. This research is qualitative research by observing 15 elders who has joins community development affair with purposive sampling. The data collection is performed by interview together with observation and relevant document.

The result found that 1) general information of Bang Khae District consists of population structure, occupation, community economic, community public health. However the key development projects including the fields of society, economic, health, education, facility, religion and culture 2) information of the elders who join community development affair found that there are the information of general characteristics including health, mental, education, occupation which also relate to the elders in community establishment pattern, goal and factors influence on participation of community development 3) participation of the elders of civil society that lead to the role and participation in principle of working, role and responsibility, technique and participation establishment procedure 4) support and civil society network including governmental section, state enterprise section, private section and independent organization which support and exchange the knowledge

The result, conclusion and suggestion can be utilized in any section to support and push the roles and participations of the elders of civil society in community development and be the model for other communities as well as take the research to continue in other topics which be useful for Thai elders.

Keywords: Role and Participation, Elders, Civil Society, Community Development

บทนำ

กรุงเทพมหานคร เป็นเมืองหลวงของประเทศไทย และเป็นเมืองที่มีประชากรหนาแน่นที่สุด มีการย้ายถิ่นฐานเข้ามาอยู่อาศัยทั้งแบบชั่วคราวและถาวร มีประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว รวมถึงวัยผู้สูงอายุ โดยมีสถิติผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ และพบว่าผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานครมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างไปจากผู้สูงอายุในภูมิภาคอื่นๆ โดยมีลักษณะเป็นสังคมเมือง ซึ่งส่งผลในด้านการปรับตัวให้ดำรงอยู่ได้ยากขึ้นในวิถีชีวิตแบบเมืองหลวง ที่มีความเจริญอย่างรวดเร็ว มีการใช้ที่ดิน พื้นที่ว่างเปล่า มีการสร้างหมู่บ้านจัดสรร อาคารชุดพักอาศัย แหล่งธุรกิจ ห้างสรรพสินค้าต่างๆ รวมถึงการขยายถนน มีวิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม บางพื้นที่อาจค่อยเป็นค่อยไป แต่ในบางพื้นที่มีความเจริญเข้ามาถึงอย่างรวดเร็ว ซึ่งจำเป็นต้องใช้เวลาในการปรับตัวสำหรับวัยผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุในเขตเมืองจะประสบปัญหามากกว่าในเขตชนบท โดยเฉพาะในกรุงเทพมหานคร เช่น มีอาการเจ็บป่วยและทุพพลภาพที่สูงกว่าพื้นที่อื่นๆ และที่น่าเป็นห่วงคือชุมชนไม่สามารถรองรับความต้องการหรือให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุได้ เพราะมีความเป็นเมืองสูงมาก ทำให้ความเกื้อกูลหรือความสัมพันธ์ในชุมชนอ่อนด้อยลงไป ทั้งนี้หากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนไม่มีมาตรการที่เหมาะสมเพื่อรองรับ จะก่อให้เกิดผลกระทบตามมาอย่างมากมาย (สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล: 2549)

ทั้งนี้ กรุงเทพมหานครได้มีการจัดทำแผนบูรณาการผู้สูงอายุตามยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาทางด้านผู้สูงอายุอย่างบูรณาการระดับชาติ และการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ มีมาตรการการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาทางด้านผู้สูงอายุอย่างบูรณาการระดับชาติ และมาตรการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ เพื่อพัฒนากรุงเทพมหานครให้เป็นมหานครแห่งคุณภาพชีวิตที่ดีและมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม เช่น ถนนหนทาง บริการสาธารณะต่างๆ ให้เอื้อต่อผู้สูงอายุ เนื่องจากกรุงเทพมหานครเอง มีการจัดทำแผนปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุมาก่อนแล้ว เน้นที่การส่งเสริม พัฒนา และคุ้มครองผู้สูงอายุ โดยผู้สูงอายุที่มีความสามารถต้องได้รับการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพ เน้นการพัฒนาให้สามารถพึ่งตนเองได้ สร้างวินัยในการออมและนำแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ ตลอดจนส่งเสริมการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต

หากกล่าวถึงผู้สูงอายุเขตบางแค กรุงเทพมหานครแล้วนั้น สังคมมักจะนึกถึงผู้สูงอายุที่ใช้ชีวิตในสถานสงเคราะห์บ้านพักคนชราบางแค ที่มีการก่อตั้งมายาวนาน แต่ทว่านอกจากเขตบางแค จะมีผู้สูงอายุจำนวนมากที่ย้ายมาจากที่ต่างๆ มายังสถานสงเคราะห์แล้ว ในอีกด้านหนึ่งยังมีผู้สูงอายุในชุมชนต่างๆ ของเขตบางแค ที่มีการอยู่อาศัย มีการดำรงชีวิตประจำวันอยู่ในชุมชนด้วย ผู้คนส่วนใหญ่มักจะนึกถึงความชรา การช่วยเหลือตนเองไม่ได้ ปัญหาผู้สูงอายุด้านต่างๆ แต่ในการวิจัยนี้ จะขอเปลี่ยนมุมมองเหล่านั้นออกไปอย่างสิ้นเชิง โดยจะขอแสดงให้เห็นศักยภาพ ความร่วมมือ บทบาทของผู้สูงอายุในชุมชน ในการช่วยเหลือพัฒนา การดำเนินงานร่วมกันของผู้สูงอายุ ซึ่งถือเป็นแบบอย่างความร่วมมือในการพัฒนาชุมชนของผู้สูงอายุ โดยผู้สูงอายุเหล่านี้ ยึดหลัก “ประชาชนทำ รัฐสนับสนุน” ด้วยการดึงความสามารถของผู้สูงอายุออกมาให้เกิดประโยชน์และมีคุณค่าต่อการพัฒนาชุมชน โดยได้ประสานไปยังภาครัฐ ทำให้ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ ในด้านงบประมาณ และแนวคิด ในการนำมาวางแผนแนวทาง เพื่อให้ผู้สูงอายุได้ร่วมกันปฏิบัติ เสนอความเห็นร่วมกันต่อไป

จากความสำคัญและเหตุผลดังกล่าวสรุปได้ว่าถือเป็นการนำพลังผู้สูงอายุมาแสดงออกให้เกิดประโยชน์ และเชิดชูคุณค่า รวมถึงสร้างความภาคภูมิใจให้แก่ผู้สูงอายุ ในบั้นปลายของชีวิต เพื่อสังคมชุมชนที่ตนอยู่อาศัย

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไปและโครงการพัฒนาของเขตบางแค กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาข้อมูลผู้สูงอายุกับการเข้าร่วมดำเนินงานพัฒนาชุมชน เขตบางแค กรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุด้านประชาสังคมในการพัฒนาชุมชน เขตบางแค กรุงเทพมหานคร
4. เพื่อทราบการสนับสนุนจากเครือข่ายด้านประชาสังคมในการพัฒนาชุมชน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ผู้สูงอายุ (Elders) หมายถึง บุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ทั้งชายและหญิง อาศัยอยู่ในเขตบางแค และเข้าร่วมดำเนินงานพัฒนาชุมชน มีความสนใจ มีเวลาว่าง มีสุขภาพร่างกายและจิตใจ ที่ยังสามารถดำเนินงานช่วยเหลือเป็นคณะกรรมการชุมชนและที่ปรึกษา รวมถึงกลุ่มจิตอาสาของชุมชนต่างๆ ในเขตบางแค โดยไม่รับค่าตอบแทน รวมทั้งเป็นผู้มีส่วนในการจัดตั้งชุมชน มีเป้าหมายและปัจจัยผลักดันในการเข้าร่วมพัฒนาชุมชน

2. บทบาทและการมีส่วนร่วม (Role and Participation) หมายถึง การที่ผู้สูงอายุในชุมชนเขตบางแค มีสิทธิหน้าที่รับผิดชอบต่อการดำเนินงานพัฒนาชุมชน ได้แก่ ประสานกรรมการ กรรมการ และที่ปรึกษาของคณะกรรมการชุมชน รวมถึงเป็นจิตอาสา ร่วมกันดำเนินงานโครงการและกิจกรรมต่างๆ ช่วยเหลือภายในชุมชน ซึ่งมีหลักและวิธีการทำงาน บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ เทคนิคและวิธีการสร้างการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนาชุมชน รวมถึงแก้ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการดำเนินงาน เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนและผู้เข้าร่วมกิจกรรม

3. ประชาสังคม (Civil Society) หมายถึง การรวมกลุ่มกันเพื่อดำเนินกิจกรรมต่างๆ ภายใต้ระบอบประชาธิปไตย สร้างเครือข่ายกับชุมชนอื่นใกล้เคียงและหน่วยงานภายนอก รวมทั้งได้รับการสนับสนุนและเครือข่ายด้านประชาสังคมในการพัฒนาชุมชน เช่น หน่วยงานภาครัฐ ภาครัฐวิสาหกิจ ภาคเอกชน และองค์กรอิสระ เป็นต้น เพื่อติดต่อประสานงานช่วยเหลือกัน รวมทั้งมีการเฝ้าระวังและป้องกันความปลอดภัยและคอร์รัปชันในชุมชน และทำประชาพิจารณ์ภายในชุมชน รวมทั้งมีเวทีสาธารณะเพื่อแสดงความคิดเห็น

4. การพัฒนาชุมชน (Community Development) หมายถึง การดำเนินโครงการและกิจกรรมที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชน มีกระบวนการดำเนินงานร่วมกันอย่างมีแบบแผน มีความเข้มแข็งของโครงสร้างประชากร การประกอบอาชีพ เศรษฐกิจชุมชน และสาธารณสุขชุมชน รวมทั้งโครงการพัฒนาที่สำคัญต่างๆ ได้แก่ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสุขภาพ ด้านการศึกษา ด้านสาธารณสุขปโภค ด้านศาสนาและวัฒนธรรม

การทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดและแนวทางในการศึกษา ได้แก่

1) ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุ หมายถึง มีเกณฑ์อายุ 60 ปีขึ้นไป ส่วนใหญ่เป็นการกำหนดโดยใช้อายุตามปฏิทิน กำหนดให้ใช้คำว่า “ผู้สูงอายุ” ขึ้นแทน ตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม 2512 เป็นต้นมา ซึ่งมีความหมายที่ยกย่องให้เกียรติแก่ผู้ที่ชราภาพให้เป็นผู้ที่สูงทั้งวัยวุฒิและประสบการณ์ เมื่อมีอายุมากขึ้นทั้งทางร่างกายและจิตใจจะเสื่อมถอยอย่างชัดเจน เปลี่ยนแปลงจากสถานะจากพ่อแม่ที่ดูแลลูก ไปสู่การมีหลานและเหลน ได้แบ่งผู้สูงอายุเป็น 2 กลุ่ม คือ ผู้สูงอายุตอนต้น และผู้สูงอายุตอนปลาย

สภาพการเปลี่ยนแปลงของผู้สูงอายุและผลสืบเนื่องที่สำคัญมี 4 ด้าน คือการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย จิตใจ สังคม เศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงด้านร่างกายของผู้สูงอายุ มีนักวิจัยผู้สนใจศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงร่างกายของผู้สูงอายุ เช่น สุรกุล เจนธรรม (2549: 32) จริยา คมพยัคฆ์ (2550: 25) ได้ข้อสรุปที่คล้ายคลึงกัน คือการทำงานของอวัยวะต่างๆ ในร่างกายของผู้สูงอายุเสื่อมโทรมและสมรรถภาพลดลง การเปลี่ยนแปลงด้านจิตใจของผู้สูงอายุ สัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย และด้านสังคม เพราะความเสื่อมโทรมของร่างกายย่อมมีอิทธิพลต่อจิตใจและมีผลกระทบต่อความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น การเปลี่ยนแปลงด้านสังคมของผู้สูงอายุ

ปัญหาของผู้สูงอายุ อุบลรัตน์ เพ็งสฤติย์ (2554) ได้สรุปไว้ทั้งหมด 4 ประเด็น ดังนี้ ปัญหาทางด้านร่างกาย ปัญหาทางด้านครอบครัวและเศรษฐกิจ ปัญหาทางด้านสุขภาพจิตใจ

ความต้องการของผู้สูงอายุ บังอร ธรรมศิริ (2549: 47-48) กล่าวว่าความต้องการของผู้สูงอายุแต่ละคนอาจแตกต่างกัน ดังนั้นควรที่จะทำความเข้าใจพื้นฐานชีวิตของผู้สูงอายุ ซึ่งครอบครัวจะมีบทบาทสำคัญยิ่ง โดยทั่วไปความต้องการของผู้สูงอายุ พอสรุปได้ดังนี้ ความต้องการทางด้านร่างกาย เป็นความต้องการขั้นพื้นฐาน ความต้องการทางด้านจิตใจ ความต้องการทางด้านสังคม ความต้องการทางด้านเศรษฐกิจ

2) แนวความคิดด้านบทบาทและการมีส่วนร่วม ความหมายของบทบาท สำเร็จ กล้าหาญ (2549: 7) กล่าวว่า บทบาท หมายถึง แนวทางของการแสดงออกหรือปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้ในตำแหน่งทางสังคม ทางหน้าที่การงาน ตามสภาพแวดล้อมของแต่ละบุคคลที่เป็นอยู่ ชนัดดา ระดาฤทธิ์ (2549: 26) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชน คือการเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงออกซึ่งความต้องการของตนเอง โดยการร่วมในการตัดสินใจ การวางแผนและการดำเนินการร่วมทั้งการติดตามและประเมินผลการทำงาน

ลักษณะและรูปแบบการมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมมีลักษณะที่แตกต่างกัน ซึ่งมี 2 ลักษณะ (ดวงพร หุ่นตระกูล 2550) คือ การมีส่วนร่วมที่ไม่แสดงออก และการมีส่วนร่วมที่แสดงออก

การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม มี 5 ขั้นตอน คือ การค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาในชุมชน การวางแผนพัฒนา การดำเนินงานพัฒนา การรับผลประโยชน์จากการพัฒนา การประเมินผลการพัฒนา (นนท์ธวัฒน์ จูติโชติพงศ์, 2557:1152)

3) แนวความคิดด้านประชาสังคม วีรบุรณ์ วิสารทสกุล (2549: 5 -11) กล่าวว่า ประชาสังคมคือการรวมกลุ่มกันของพลเมือง ที่เคารพในความแตกต่างหลากหลายทางความคิด มีการเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย

จะมีกิจกรรมที่ทำร่วมกันในหมู่สมาชิก เพื่อเปิดพื้นที่สาธารณะ ซึ่งเป็นพื้นที่ระหว่างรัฐกับปัจเจกชนบุคคล ดังนั้น การรวมกลุ่มในรูปของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม องค์กรต่างๆ สมาคม ชมรม กลุ่ม ฯลฯ ล้วนเป็นส่วนหนึ่งของประชาสังคมทั้งสิ้น

รูปแบบและองค์ประกอบของกระบวนการประชาสังคม ดังนี้

รูปแบบของประชาสังคม (ถวิลวดี บุรีกุล, 2549: 1 – 24) ประชาสังคมที่เป็นทางการ ได้แก่ องค์กรมวลชน องค์กรพัฒนาที่เป็นไปตาม legal NGO สมาคมที่เป็นไปตามกฎหมาย ประชาสังคมทางเลือก ได้แก่ กลุ่มสาธารณะที่ไม่ได้รับการรับรองโดยรัฐ สถาบันที่มีวิวัฒนาการมาก่อน กลุ่มที่เกี่ยวข้องในการแบ่งแยก ตรงข้ามหรือกลุ่มต่อต้านอิสระ ประชาสังคมที่ไม่เป็นทางการ ได้แก่ เครือข่ายส่วนบุคคล การรวมกลุ่มเพื่อเป้าหมายใดเป้าหมายหนึ่ง การรวมกลุ่มของเอกชนโดยไม่มี การแสดงการปฏิสัมพันธ์อย่างเปิดเผยในที่สาธารณะ

องค์ประกอบกระบวนการประชาสังคม อีริคชอน บุนยุมิ เสนอว่า กระบวนการประชาสังคม มิได้เกิดขึ้นโดยอิสระ แต่มีพัฒนาการเป็นขั้นตอน 4 ขั้นตอน ขั้นที่ 1 การเกิดจิตสำนึกระดับสังคม ขั้นที่ 2 การเกิดกลุ่ม ที่มีจิตสำนึกในการดูแลผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน ขั้นที่ 3 การก่อรูปของอุดมการณ์ร่วมของสังคม ขั้นที่ 4 การตกผลึกทางอุดมการณ์ของสังคมเข้มแข็ง (เชษฐา ทรัพย์เย็น, 2547: 160 – 161) องค์ประกอบที่สำคัญมี 3 ประการ ได้แก่ จิตสำนึกประชาสังคม (civic consciousness) โครงสร้างองค์กรประชาสังคม (civic organization) เครือข่ายประชาสังคม (civic network)

4) แนวความคิดด้านการพัฒนาชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน (2548: 10) ได้สรุปความหมายการพัฒนาชุมชน หมายถึง การพัฒนาความคิด ความสามารถของประชาชนให้เกิดความเชื่อมั่น ช่วยเหลือตนเอง เพื่อนบ้าน และชุมชน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตให้มีมาตรฐานความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยความร่วมมือของราษฎร และภาครัฐเป็นการสร้างชุมชนให้เจริญ โดยอาศัยกำลังความสามารถของประชาชนและความร่วมมือของรัฐบาลร่วมกัน

หลักการและวิธีการทำงานพัฒนาชุมชน ดังนี้

หลักการทำงานพัฒนาชุมชน นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2550) เข้าถึงและยึดถือประชาชนเป็นหลักในการดำเนินงาน ดำเนินงานในรูปกลุ่มเพื่อฝึกประชาชนให้เรียนรู้และเข้าใจวิถีทางประชาธิปไตย ดำเนินการโครงการต่างๆ อย่างประหยัด

วิธีการทำงานพัฒนาชุมชน ทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกร่วม และมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น ช่วยให้ประชาชนศึกษาวิเคราะห์ปัญหาและหาทางร่วมกันแก้ไขปัญหา สนับสนุนประชาชนให้ร่วมพลังในการดำเนินการตามโครงการที่ร่วมกันกำหนด ริเริ่มและสนับสนุนการทำงานหรือโครงการช่วยเหลือตนเองของประชาชนให้ประชาชนได้รับวิทยาการใหม่ๆ เพื่อช่วยให้ประชาชนทำงานบรรลุผลสำเร็จมากขึ้น

วิธีการศึกษา

ผู้วิจัยเลือกใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์และสังเกต รวมถึงจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยวิธีดำเนินการวิจัย มีรายละเอียด ดังนี้

1. การเลือกพื้นที่ศึกษา ในการวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกพื้นที่ในการศึกษา คือ กลุ่มประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป ที่อาศัยและเข้าร่วมดำเนินงานพัฒนาชุมชนต่างๆ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร เพื่อให้ทราบบทบาทและการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุด้านประชาสัมพันธ์ในการพัฒนาชุมชน

2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลและเกณฑ์การคัดเลือก กลุ่มผู้ให้ข้อมูลคือ ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ที่ได้มาจากการกำหนดผู้ให้ข้อมูลหลักในลักษณะที่เรียกว่า การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยมีหลักเกณฑ์ ดังนี้ ไม่จำกัดเพศ ต้องอาศัยและเข้าร่วมดำเนินงานพัฒนาชุมชนต่างๆ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร ทั้งนี้ผู้วิจัยจะสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก รวมทั้งสิ้นจำนวน 15 ราย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (Research Instruments) แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้ 3.1 ประเภทเครื่องมือสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi – structured Interview) 3.2 ประเภทอุปกรณ์ช่วยเก็บรวบรวมข้อมูล งานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้อุปกรณ์ช่วยเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ สมุดบันทึก เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป

4. วิธีการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยแบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ 4.1 การเก็บข้อมูลทุติยภูมิ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่างๆ (Documentary Research) 4.2 การเก็บข้อมูลปฐมภูมิ คือการเก็บข้อมูลภาคสนาม การสัมภาษณ์ (Interview) โดยทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interviews) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยใช้ควบคู่กับการสังเกตแบบมีส่วนร่วม จัดรูปแบบทั้งลักษณะเป็นทางการ (Formal Interview) และไม่เป็นทางการ (Informal Interview) การสังเกต (Observation) เป็นการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non - Participant Observation)

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 5.1 ติดต่อกับบุคคลที่เป็นกลุ่มประชากร 5.2 ชี้แจงให้ผู้ให้ข้อมูลหลักเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ บทบาท และหน้าที่ของผู้วิจัยและกลุ่มประชากร เพื่อให้มีความเข้าใจตรงกันในการเก็บข้อมูล และสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้ข้อมูลหลัก 5.3 สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล และรวบรวมจากรายงานการประชุม

6. ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาวิจัย การศึกษานี้เริ่มตั้งแต่เดือนเมษายน 2558 – ตุลาคม 2558 รวมเป็นระยะเวลา 7 เดือน ระยะเวลาในการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูล ระหว่างเดือนมิถุนายน 2558 ถึงเดือนสิงหาคม 2558

7. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูล โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่ในแต่ละครั้งมาลำดับเหตุการณ์ เรียงเรียง วิเคราะห์ และพรรณนา

8. การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล ผู้วิจัยใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Data Triangulation) ในด้านของเวลา สถานที่ และบุคคล ดังนี้ 8.1 ต่างวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (method triangulation) ด้วยวิธีการสังเกต สัมภาษณ์ 8.2 ต่างแหล่งข้อมูล (data sources triangulation) ต่าง เวลา สถานที่ และบุคคล 8.3 ต่างกลุ่มผู้ให้ข้อมูล เป็นการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุจากหลายๆ ชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น เจ้าหน้าที่ของภาครัฐ และองค์กรอิสระ เป็นต้น

9. การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูลและบทบาทผู้วิจัย ผู้วิจัยจะคำนึงถึงจรรยาบรรณผู้วิจัยและพิทักษ์สิทธิตั้งแต่เริ่มต้นกระบวนการเก็บข้อมูล จนกระทั่งนำเสนอผลงานการวิจัย

ผลการศึกษา

1. ข้อมูลทั่วไปและโครงการพัฒนาของเขตบางแค กรุงเทพมหานคร

1.1 ข้อมูลทั่วไปเขตบางแค

จากการศึกษาข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับเขตบางแค กรุงเทพมหานคร ด้วยวิธีการสัมภาษณ์และสังเกต ผลการศึกษาพบว่า มีข้อมูลความเป็นมาชุมชนเขตบางแค ได้แก่ ด้านประชากร ด้านการประกอบอาชีพ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสุขภาพ และด้านระบบบริการสุขภาพที่เอื้อต่อผู้สูงอายุและประชาชนในชุมชน

1.1.1 ด้านโครงสร้างประชากร ในพื้นที่มีจำนวนมาก มีทั้งที่อยู่อาศัยดั้งเดิม และอพยพมาตั้งถิ่นฐานใหม่ๆ รวมถึงแรงงานต่างด้าว

1.1.2 ด้านการประกอบอาชีพ ส่วนใหญ่มีอาชีพ ค้าขาย รับจ้าง ส่วนการประกอบอาชีพภายนอกบ้าน มีทั่วไปทั้งรับราชการ ทำงานบริษัท รับจ้าง

1.1.3 ด้านเศรษฐกิจชุมชน มีความหลากหลายทางฐานะ ตั้งแต่ร่ำรวยไปจนถึงยากจน ส่วนใหญ่มีฐานะปานกลาง ในระยะหลังความเจริญทางด้านเศรษฐกิจได้ขยายเข้ามาภายในชุมชนต่างๆ มีบริษัท และห้างหุ้นส่วนเล็กๆ เกิดขึ้นภายในชุมชนหลายราย

1.1.4 ด้านสาธารณสุขชุมชน ส่วนใหญ่มีโรคประจำตัวพื้นฐานทั่วไป เช่น ความดัน เบาหวาน หัวใจ ไต โรคชรา ไปจนถึงที่เดินไม่ได้ ต้องพักรักษาตัวบนเตียงอยู่ภายในครัวเรือน เจ็บป่วยนอนติดเตียง ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ รวมทั้งผู้สูงอายุที่มีอายุถึง 100 ปี ขึ้นไป ระบบบริการสุขภาพที่เอื้อต่อผู้สูงอายุและประชาชนในชุมชน โรงพยาบาลที่ไปประจำเป็นส่วนใหญ่ในเขตบางแค คือ โรงพยาบาลราชพิพัฒน์ แขวงบางไผ่ เขตบางแค และศูนย์บริการสาธารณสุข 40 การเข้าถึงบริการนั้นผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ใกล้โรงพยาบาลจะสามารถเข้าถึงได้ง่ายกว่า เนื่องจากการให้บริการทางการแพทย์ได้ดียิ่งขึ้น มีความสะดวกในการเดินทาง

1.2 โครงการพัฒนาของเขตบางแค

จากการศึกษาข้อมูล ผลการศึกษาพบว่า มีโครงการและกิจกรรมการพัฒนาชุมชนต่างๆ ได้แก่ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสุขภาพ ด้านการศึกษา ด้านสาธารณสุขภาค ด้านศาสนา และวัฒนธรรม อธิบายได้ดังนี้

1.2.1 ด้านสังคม ได้แก่ กองทุนแม่ของแผ่นดิน โครงการบ้านมั่นคง โครงการของธนาคารโลก (เวิลด์แบงก์) กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กองทุนสวัสดิการระดับเขต การต่อต้านยาเสพติด การช่วยเหลือผู้พิการและผู้ป่วยออทิสติกในชุมชน ความต้องการใช้บริการสถานบริการดูแลผู้สูงอายุนอกครัวเรือน เป็นต้น

1.2.2 ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ กองทุนสวัสดิการชุมชน (เงินออมวันละ 1 บาท) การฝึกอาชีพ สร้าง OTOP ในชุมชน เป็นต้น

1.2.3 ด้านสุขภาพ ได้แก่ ศูนย์สุขภาพชุมชน บริการตรวจสุขภาพ โครงการพัฒนาศักยภาพเยาวชนและผู้สูงอายุ เป็นต้น

1.2.4 ด้านการศึกษา ได้แก่ ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) โครงการห้องสมุดประชาชน โครงการ “นักเล่านิทานกลางหมู่บ้าน” การพัฒนาบุคลากรเสริมสมรรถนะกำลังพลในชุมชน ส่งเสริมด้านดนตรีไทย ศูนย์การเรียนรู้ทางการเกษตร เป็นต้น

1.2.5 ด้านสาธารณูปโภค ได้แก่ โครงการติดตั้งและซ่อมแซม การติดตั้งและให้ความรู้ อุปกรณ์ดับเพลิง ล้างท่อระบายน้ำเพื่อป้องกันน้ำท่วม ศูนย์รีไซเคิลขยะชุมชนเพื่อเป็นแบบจำลองขยะชุมชน โครงการก่อสร้างสะพานลอย โครงการสะพานข้ามคลอง ทำหมันและฉีดวัคซีนกันพิษสุนัขบ้า เป็นต้น

1.2.6 ด้านศาสนาและวัฒนธรรม ได้แก่ โครงการพัฒนาจิตและสวดมนต์ทุกวันพระ ทำนุบำรุงสถานที่และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำชุมชน โครงการสืบสานขนบธรรมเนียมประเพณีวันสำคัญต่างๆ

2. ข้อมูลผู้สูงอายุกับการเข้าร่วมดำเนินงานพัฒนาชุมชน เขตบางแค กรุงเทพมหานคร

จากการศึกษาข้อมูลผู้สูงอายุกับการเข้าร่วมดำเนินงานพัฒนาชุมชน เขตบางแค กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า มีเรื่องของผู้สูงอายุกับลักษณะการจัดตั้งชุมชน จุดหมายในการเข้าร่วมพัฒนาชุมชนของผู้สูงอายุ ข้อมูลของผู้สูงอายุในการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาชุมชน ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมงานพัฒนาชุมชนของผู้สูงอายุ อธิบายได้ดังนี้

2.1 ผู้สูงอายุกับลักษณะการจัดตั้งชุมชน

หากกล่าวถึงชุมชนแล้วนั้น สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ ชุมชนดั้งเดิม กับชุมชนจดทะเบียน ชุมชนดั้งเดิม คือ ไม่มีการจัดตั้งคณะกรรมการชุมชน ไม่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณ ไม่มีผู้นำชุมชนรับผิดชอบอย่างเป็นทางการ ส่งผลให้ขาดโอกาสต่างๆ ลักษณะชุมชนกับภาครัฐต่างฝ่ายต่างดำเนินการ ชุมชนไม่สามารถเข้าถึงภาครัฐได้อย่างเต็มที่ ชุมชนจดทะเบียน เริ่มขึ้นจากที่กรุงเทพมหานครได้มีระเบียบให้จัดตั้งกรรมการชุมชน มีประกาศให้ยกเลิก กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และก่อตั้งคณะกรรมการชุมชนขึ้นแทน การตั้งชุมชนตามระเบียบ กรุงเทพมหานคร การจัดตั้งเป็นคณะกรรมการชุมชนนี้ จะช่วยให้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในชุมชน มีศูนย์กลางเกิดขึ้น เกิดการสื่อสาร ประชาสัมพันธ์อย่างเป็นทางการ ได้รับข่าวสารจากที่ทางกรรมการ ประชาสัมพันธ์ เสียตามสายในชุมชน ให้ได้รับข่าวสารจากทางราชการ ได้ประชุมหารือกันเป็นประจำสม่ำเสมอขึ้น

2.2 เป้าหมายในการเข้าร่วมพัฒนาชุมชนของผู้สูงอายุ

เป้าหมายในการพัฒนาชุมชนเพื่อให้ชุมชนเป็นชุมชนเข้มแข็ง ช่วยเหลือกันและแก้ปัญหาในชุมชน รวมถึงเป็นประโยชน์แก่สังคมทดแทนคุณแผ่นดินและชุมชนที่อยู่อาศัย

2.3 ข้อมูลของผู้สูงอายุในการที่เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาชุมชน

2.3.1 คุณลักษณะทั่วไปของผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาชุมชน มีทั้งเพศชายและเพศหญิง อายุตั้งแต่ 60 – 85 ปี ช่วยเหลือเป็นคณะกรรมการชุมชนและที่ปรึกษา รวมถึงกลุ่มจิตอาสาต่างๆ ในชุมชน เขตบางแค โดยไม่รับค่าตอบแทน คิดเป็นผู้สูงอายุที่เป็นคณะกรรมการชุมชนและช่วยเหลือเป็นที่ปรึกษาชุมชน รวมถึงเป็นผู้ที่มีจิตอาสา เป็นวัยสูงอายุประมาณ 70% ของผู้ดำเนินงานพัฒนาชุมชน ทั้งนี้ล้วนเป็นผู้สูงอายุที่มีความสนใจ มีเวลาว่าง มีจิตอาสา ถือเป็นกลุ่มของผู้สูงอายุที่มีศักยภาพในการช่วยเหลือชุมชน โดยมีทั้งผู้สูงอายุตั้งแต่วัยต้นจนถึงวัยปลาย แต่ทั้งนี้ก็มีผู้สูงอายุที่มีความจำยอมที่จะต้องเข้ามาช่วยเหลือการพัฒนาชุมชนโดยไม่ได้เต็มใจ เนื่องจากการได้รับการขอร้องไม่กล้าที่จะปฏิเสธ

2.3.2 ด้านสุขภาพร่างกาย ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมดำเนินงานพัฒนาชุมชน มีโรคประจำตัวพื้นฐานทั่วไป

2.3.3 ด้านจิตใจ ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมดำเนินงานพัฒนาชุมชน แม้จะมีสภาพร่างกายถดถอย แต่มีความตั้งใจให้ความร่วมมือต่างๆ ส่วนใหญ่เข้าร่วมดำเนินงานพัฒนาชุมชนมาตั้งแต่เริ่มแรกก่อนที่จะมีการจดทะเบียนและจัดตั้งเป็นคณะกรรมการชุมชนเกิดขึ้น มีผู้สูงอายุส่วนน้อยที่ไม่เต็มใจเข้าร่วมดำเนินงาน เนื่องจากไม่ได้มีความสนใจในการพัฒนาชุมชน

2.3.4 ด้านการศึกษา มีความหลากหลาย ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาไปจนถึงระดับปริญญา รวมถึงผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษา แต่ทุกคนล้วนมีหน้าที่ที่รับผิดชอบ และสามารถปฏิบัติด้วยความตั้งใจตามกำลังที่ตนมี มากบ้างน้อยบ้างแตกต่างกันไป ความรู้ความสามารถทั่วไปและการใช้เทคโนโลยี ผู้สูงอายุมืออุปกรณ์เทคโนโลยี เพื่อสื่อสารและหาความรู้ อาทิ ใช้โปรแกรมไลน์ เช่น นัดประชุม แจ้งข่าวสาร และเฟซบุ๊กเป็นช่องทางในการประชาสัมพันธ์ผลงานของชุมชน

2.3.5 ด้านการประกอบอาชีพ การประกอบอาชีพมีทั้งอาชีพเป็นข้าราชการบำนาญ เกษียณอายุ ครู รวมทั้งที่เคยทำบริษัทเอกชน และรับจ้างมาก่อน รวมถึงผู้สูงอายุที่ปัจจุบันยังคงประกอบอาชีพอยู่

2.4 ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมงานพัฒนาชุมชนของผู้สูงอายุ

เนื่องจากผู้สูงอายุแต่ละรายมีพื้นฐานความสนใจในการพัฒนาชุมชนเป็นทุนเดิม คิดว่าตนเป็นคนในชุมชนและน่าจะช่วยเหลือทำตนให้เป็นประโยชน์แก่ชุมชน อีกทั้งเยาวชนในชุมชนก็เป็นบุตรหลานของตน ส่วนใหญ่จึงเป็นวัยผู้สูงอายุที่มีเวลาว่างมากกว่าวัยอื่นๆ เข้ามาเป็นคณะกรรมการชุมชนที่ปรึกษา และจิตอาสา

3. การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุด้านประชาสังคม ในการพัฒนาชุมชน เขตบางแค กรุงเทพมหานคร

จากการศึกษาบทบาทและการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุด้านประชาสังคมในการพัฒนาชุมชน เขตบางแค กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า มีบทบาทและการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินงานพัฒนาชุมชน ปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชน ประโยชน์จากการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชน อธิบายได้ดังนี้

3.1 บทบาทและการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินงานพัฒนาชุมชน

3.1.1 หลักและวิธีการทำงานพัฒนาชุมชน

ด้านความเป็นประชาสังคมที่เกิดขึ้นในชุมชน มีการรวมกลุ่มกันเพื่อดำเนินกิจกรรมต่างๆ และมีความตั้งใจที่จะช่วยเหลือกันภายในชุมชนกันเอง มีการเขียนแผนโครงการไปนำเสนอภาครัฐ ชุมชน มีการระดมความคิด เป็นองค์กรที่มีแนวคิดเป็นประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม สร้างเครือข่ายกับชุมชนอื่นใกล้เคียง รวมทั้งมีเครือข่ายในเขตบางแคในการประสานงานร่วมกัน มีการประชุมเพื่อขับเคลื่อนและติดตามการดำเนินงาน เข้าร่วมกับสภาองค์กรชุมชน เขตบางแค เวทีสภาพลเมืองระดับเขต “เวทีสานเสวนาสภาพลเมืองเขตบางแค” มีการทำประชาพิจารณ์ในเรื่องต่างๆ ที่เป็นการขอความเห็นความสมัครใจ จากคนในชุมชน เพื่อขอความเห็นชอบ โดยทางชุมชนจะต้องมีการดำเนินงาน มีการจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชน มีการประชุมคณะกรรมการชุมชน เดือนละ 1 ครั้ง และไปร่วมประชุมกับสำนักงานเขต ตามที่สำนักเขตงานแจ้ง วัน เวลา ประชุม สถานที่ทำการชุมชน แบ่งได้เป็น 3 แบบ คือ พื้นที่ถาวร พื้นที่ชั่วคราว พื้นที่ที่อยู่อาศัย

3.1.2 บทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้สูงอายุในการดำเนินงานพัฒนาชุมชน ทั้งนี้ให้คณะกรรมการชุมชนดำรงตำแหน่งวาระคราวละ 3 ปี นับแต่วันเลือกตั้ง สามารถจำแนกหน้าที่ความรับผิดชอบได้ดังนี้ ประธานกรรมการชุมชน รองประธานกรรมการชุมชน เลขานุการ เหรัญญิก นายทะเบียน ประชาสัมพันธ์ ในชุมชนประกอบด้วย คณะกรรมการโครงการหลักๆ ดังนี้ คณะกรรมการชุมชน คณะกรรมการโครงการพัฒนา ศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน (SML) คณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ คณะกรรมการกองทุนสวัสดิการ ทั้งนี้ บทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้สูงอายุในการดำเนินงานพัฒนาชุมชน ที่แสดงออกให้เห็นความเป็นประชาสังคมอย่างชัดเจน ได้แก่ การเฝ้าระวังและป้องกันความปลอดภัยและคอร์รัปชันในชุมชน การทำประชาพิจารณ์ในเรื่องที่สำคัญต่างๆ ภายในชุมชน รวมทั้งบทบาทในเวทีสาธารณะ

3.1.3 เทคนิคและวิธีการสร้างการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนาชุมชน ได้แก่ มีผู้นำเป็นผู้ริเริ่ม การสรรหาสมาชิกร่วมทีม การใช้เทคโนโลยีของผู้สูงอายุ การกำหนดความต้องการของชุมชนเป็นหลัก การอบรมให้ความรู้ มีที่ปรึกษาและจิตอาสา สถานที่ทำการชุมชนเพื่อชุมชน การสื่อสารโดยใช้เสียงตามสาย

3.2 ปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชน

จากการศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการมีส่วนร่วม ผลการศึกษาพบว่า มีปัญหาสุขภาพของผู้สูงอายุที่ดำเนินงาน ผู้สืบทอดในการพัฒนาชุมชน ขาดความร่วมมือจากในชุมชน งบประมาณเพื่อมาส่งเสริมกิจกรรมของผู้สูงอายุ ความขัดแย้งระหว่างผู้สูงอายุที่เป็นคณะกรรมการชุมชนกับคนในชุมชน อธิบายได้ดังนี้ ปัญหาสุขภาพของผู้สูงอายุที่ดำเนินงาน ผู้สืบทอดในการพัฒนาชุมชน ขาดความร่วมมือจากในชุมชน งบประมาณเพื่อมาส่งเสริมกิจกรรมของผู้สูงอายุ ความขัดแย้งระหว่างผู้สูงอายุที่เป็นคณะกรรมการชุมชนกับคนในชุมชน

3.3 ประโยชน์จากการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชน

จากการศึกษาประโยชน์จากการมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชน ผลการศึกษาพบว่ามี ประโยชน์จากการมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนต่อผู้สูงอายุ และประโยชน์จากการมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนต่อชุมชน อธิบายได้ดังนี้

3.3.1 ประโยชน์จากการมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนต่อผู้สูงอายุ คือ ได้แสดงออกทางความคิด พบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันให้เกิดประโยชน์ และได้พัฒนาตนเอง รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่ามีการวางแผน การแสดงออกเคลื่อนไหวทางร่างกายและความคิด สร้างความรื่นเริงเบิกบาน ได้รับมิตรภาพหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย เป็นการตอบสนองความต้องการทางด้านสังคม เกิดการมีส่วนร่วม ได้รับความรู้ทั้งทางวิชาการ และความรู้ทั่วไป

3.3.2 ประโยชน์จากการมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนต่อชุมชน คือ ส่งผลให้ชุมชนได้รับความช่วยเหลือและร่วมมือร่วมใจกันดำเนินงานก่อให้เกิดประโยชน์ในด้านต่างๆ

4. การสนับสนุนจากเครือข่ายด้านประชาสังคมในการพัฒนาชุมชน เขตบางแค กรุงเทพมหานคร

จากการศึกษาการสนับสนุนจากเครือข่ายด้านประชาสังคมในการพัฒนาชุมชน ผลการศึกษาพบว่า หน่วยงานต่างๆ มีการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ หน่วยงานภาคเอกชน องค์กรอิสระ อธิบายได้ดังนี้

4.1 หน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ ฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม สำนักงานเขตบางแค

สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) สำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ปปช.) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) สำนักพระราชวัง โครงการแม่วัยใส

มหาวิทยาลัยมหิดล สถาบันตำรวจและหน่วยงานภาครัฐต่างๆ โรงพยาบาลราชพิพัฒน์ ศูนย์บริการสาธารณสุข 40 คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล สำนักส่งเสริมพัฒนาสังคม ศูนย์พิทักษ์สิทธิผู้ด้อยโอกาส ศูนย์วิชาการแรงงานนอกระบบ เป็นต้น

4.2 หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ ได้แก่ การไฟฟ้านครหลวง และหน่วยงานรัฐวิสาหกิจอื่นๆ เป็นต้น

4.3 หน่วยงานภาคเอกชน ได้แก่ สถานพยาบาลเอกชน โรงเรียนเอกชนต่างๆ เป็นต้น

4.4 องค์กรอิสระ ได้แก่ กลุ่มสภาองค์กรชุมชนเขตบางแค สมาคมปลอดภัยไว้ก่อนป้องกันสาธารณภัย มูลนิธิเพื่อนหญิง มูลนิธิเพื่อผู้บริโภคสินค้าเพื่อชุมชน เป็นต้น

การอภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่องบทบาทและการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุด้านประชาสังคมในการพัฒนาชุมชนเขตบางแค กรุงเทพมหานคร สามารถนำมาอภิปรายผลการศึกษา โดยใช้วิธีการวิเคราะห์อ้างอิงจากทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ได้ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปและโครงการพัฒนาของเขตบางแค กรุงเทพมหานคร

1.1 ข้อมูลทั่วไปเขตบางแค

ข้อมูลทั่วไปเขตบางแค ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2550) ที่กล่าวถึงองค์ประกอบของการบริหารงานพัฒนาชุมชน ว่ามีองค์ประกอบสำคัญๆ โดยมีชุมชนเป็นหน่วยปฏิบัติ มีการใช้ทรัพยากรทั้งจากภายในและภายนอก เพื่อดึงชุมชนทั้งหมดเข้ารวมกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าข้อมูลทั่วไปเขตบางแค นั้น มีทั้งโครงสร้างประชากร การประกอบอาชีพ เศรษฐกิจชุมชน และสาธารณสุขชุมชน ที่เป็นจุดผลักดันให้เกิดการรวมกลุ่มกันเพื่อพัฒนาชุมชนได้อย่างเหมาะสม มีประชากรที่สามารถพัฒนาได้ มีสภาพแวดล้อมที่เป็นทั้งแหล่งเกษตรกรรมและค้าขาย หรือธุรกิจต่างๆ มีระบบการแพทย์เข้าถึง มีสาธารณสุขปศุสัตว์ครบครัน ทั้งห้างสรรพสินค้า ไปรษณีย์ ระบบขนส่ง ถือเป็นชุมชนที่พัฒนาด้านตนเอง เมื่อเทียบกับอีกหลายๆ ชุมชน

1.2 โครงการและกิจกรรมการพัฒนาชุมชน

โครงการและกิจกรรมการพัฒนาชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2550) ที่กล่าวถึงแนวทางการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง ที่มีประเด็นหลักๆ คือ สภาพะพื้นฐานของชุมชน กระบวนการชุมชน และพลังชุมชน สรุปคือมีการดำรงรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่น และสนับสนุนประสานงานภายในชุมชน ระหว่างชุมชน และสังคมภายนอกได้ เกิดการกระทำร่วมกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าโครงการและกิจกรรมการพัฒนาชุมชนของเขตบางแค เกิดจากความร่วมมือ มุ่งมั่นจากการพัฒนาชุมชน ถือเป็นผลงานที่แสดงให้เห็นการดำเนินงานที่ผ่านมา ที่เป็นรูปธรรม เป็นความหลากหลายทางด้านกิจกรรม ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ สุขภาพ การศึกษา สาธารณูปโภค ศาสนา วัฒนธรรม และหากชุมชนยังสามารถสร้างผลงาน เกิดความร่วมมือร่วมใจกันได้เช่นนี้ คาดว่าในอนาคตจะเติบโตเป็นชุมชนที่เข้มแข็งและยั่งยืน ส่งผลให้เกิดผลดีแก่คนในชุมชนในอนาคต

2. ข้อมูลผู้สูงอายุที่เข้าร่วมดำเนินงานพัฒนาชุมชน เขตบางแค กรุงเทพมหานคร

ข้อมูลผู้สูงอายุที่เข้าร่วมดำเนินงานพัฒนาชุมชน เขตบางแค กรุงเทพมหานคร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ รตา สุวรรณดารา (2554) ที่ได้ศึกษาศักยภาพผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชน ขององค์การบริหารส่วนตำบลต่อหลัง อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี เพื่อศึกษาศักยภาพผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชน และหาแนวทางใน

การสนับสนุนส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้สูงอายุเขตบางแค เกิดศักยภาพในการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาชุมชนด้านต่างๆ เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ผู้สูงอายุในชุมชน แต่ผู้สูงอายุจะประสบปัญหาทางด้านสุขภาพที่เป็นไปตามวัย ส่งผลให้ดำเนินงานได้อย่างมีอุปสรรคทางด้านร่างกาย ด้านการศึกษาไม่เป็นอุปสรรคเท่าที่ควร ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมมีระดับการศึกษามีความหลากหลายตั้งแต่ไม่ได้รับการศึกษาไปจนถึงระดับปริญญาตรี แต่มีความตั้งใจและแบ่งหน้าที่ในการดำเนินงานได้ดีมาก รวมถึงด้านการใช้เทคโนโลยี ผู้สูงอายุหลายท่านสามารถใช้เทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานได้ดีมาก ด้านอาชีพ มีทั้งผู้ที่มีอาชีพอิสระและเกษียณอายุแล้ว ผู้สูงอายุได้นำความรู้ความสามารถที่ตนมีมาฝึกสอนเป็นอาชีพแลกเปลี่ยนกันระหว่างผู้สูงอายุที่เข้าร่วมและเผยแพร่ต่อคนในชุมชนต่อไป ด้านการเมืองการปกครอง แม้ผู้สูงอายุหลายคนก่อนเข้ามาดำเนินงานจะไม่เข้าใจความหมายที่เกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครอง แต่เมื่อเข้ามาดำเนินงานแล้ว ผู้สูงอายุได้ลงมือปฏิบัติจริงในขั้นตอนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครอง ส่งผลให้เกิดความเข้าใจจากการลงมือปฏิบัติที่เกิดขึ้น ทั้งนี้การรวมกลุ่มดำเนินงานของผู้สูงอายุถือว่าเป็นกิจกรรมและการมีส่วนร่วมที่เป็นประโยชน์และมีคุณค่า จึงควรให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุให้ความร่วมมือช่วยเหลือและให้ความสำคัญในการสนับสนุนส่งเสริมศักยภาพในการดำเนินงานของผู้สูงอายุในแต่ละชุมชนต่อไป

3. การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุด้านประชาสังคมในการพัฒนาชุมชน เขตบางแค กรุงเทพมหานคร

3.1 บทบาทและการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินงานพัฒนาชุมชน

3.1.1 หลักและวิธีการทำงานพัฒนาชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2550) ที่กล่าวว่าเข้าถึงและยึดถือประชาชนเป็นหลักในการดำเนินงาน เพื่อฝึกให้เรียนรู้และเข้าใจวิถีทางประชาธิปไตย ดำเนินโครงการต่างๆ อย่างประหยัด วิเคราะห์และแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าคณะกรรมการชุมชนแต่ละชุมชน จะมีหลักและวิธีการทำงานที่ไม่ต่างกันมากนัก จะมีแค่เทคนิคการทำงานที่แตกต่างกันไปตามความถนัด ทุกชุมชนต่างมุ่งหวังให้มีกระบวนการที่เกิดประสิทธิภาพต่อการทำงานเพื่อชุมชนและให้ทุกคนในชุมชนได้มีส่วนร่วม

3.1.2 บทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของบุญตาไล่เลิศ (2550) ที่กล่าวว่า บทบาท หมายถึงการปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ของสถานภาพตำแหน่งที่ได้รับและกำหนดไว้ตามบทบาทของตำแหน่งนั้น และคล้อยตามความมุ่งหวังของสังคม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าทุกคนที่เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการชุมชนต่างมีบทบาทของตนเอง เพื่อดำเนินงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย และมีความพึงพอใจในงานที่ตนได้ปฏิบัติ ส่งผลให้เห็นคุณค่าของตนเอง และภูมิใจในบทบาทหน้าที่ที่ได้รับ มีแนวทางมีทิศทางที่จะปฏิบัติต่อไป

3.1.3 เทคนิคและวิธีการสร้างการมีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของชัชรี นฤทุม (2548) ได้กล่าวว่าเทคนิคที่ใช้ในการมีส่วนร่วมมีหลากหลายวิธี ควรเลือกใช้วิธีที่ถูกต้องเหมาะสม เพื่อเพิ่มศักยภาพของชุมชน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าในชุมชนแต่ละชุมชน มีเทคนิคและวิธีการสร้างการมีส่วนร่วมแตกต่างกันไปตามบริบทของชุมชน เพื่อนำมาใช้ให้เหมาะสมกับการพัฒนาชุมชนของตน

3.2 ปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชน

ปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของศุภวรรณ สมบุต (2556) ที่ได้ศึกษาบทบาทของภาครัฐและภาคประชาสังคมในการจัดสร้างพิพิธภัณฑ์การ

เรียนรู้เมืองลำปาง เพื่อการสร้างความร่วมมือ แต่การดำเนินการจัดสร้างไม่สำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ เนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงผู้นำ นโยบายของรัฐ แต่ละยุคสมัยที่ไม่ต่อเนื่อง คณะทำงานโครงการที่ต่างฝ่ายต่าง ทำหน้าที่ จึงขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง ขาดความเข้มแข็งของท้องถิ่นและขาดพลังของประชาชน และสอดคล้องกับแนวคิดของ สุลักษณ์ เสนาวุฒิ (2552) ที่ได้ศึกษาบทบาทและอุปสรรคในการดำเนินงานในฐานะประชาสังคมของคณะทำงานกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อนระหว่างผู้ที่ติดเชื้อไวรัสภูมิคุ้มกันบกพร่อง (เอช ไอ วี) อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อศึกษาพัฒนาการ บทบาทและอุปสรรคในการดำเนินงาน ซึ่งจะพบว่าอุปสรรคในการดำเนินงานจะเป็นด้านงบประมาณ และคณะทำงานที่ยังขาดความมั่นใจในการทำงาน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการดำเนินงานที่เกิดปัญหาที่ไม่สำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยไม่ได้รับการสนับสนุนจากภาคสังคม ไม่ถูกให้ความสำคัญเท่าที่ควร ขาดความเข้มแข็งของชุมชนและขาดพลังของประชาชน

3.3 ประโยชน์จากการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชน

3.3.1 ประโยชน์จากการมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนต่อผู้สูงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด ความต้องการของผู้สูงอายุ บังอร ธรรมศิริ (2549: 47-48) กล่าวว่าความต้องการของผู้สูงอายุแต่ละคนอาจแตกต่างกัน มีความต้องการทางด้านร่างกาย เป็นความต้องการขั้นพื้นฐาน ความต้องการทางด้านจิตใจ ความต้องการทางด้านสังคม ความต้องการทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการเข้าร่วมพัฒนาชุมชน ส่งผลให้ผู้สูงอายุได้เคลื่อนไหวร่างกาย ปรับสภาพจิตใจ เรียนรู้การอยู่ร่วมกับผู้อื่น และยังได้ฝึกอาชีพ ในบางกลุ่มสามารถพัฒนาไปเป็นอาชีพของชุมชนได้ ถือเป็นรายได้เล็กๆ น้อยๆ ให้แก่ส่วนกลางของชุมชน เพื่อมาทำกิจกรรมต่างๆ ต่อไป

3.3.2 ประโยชน์จากการมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนต่อชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด ของอมรรัตน์ มัททวิวงศ์ (2553) ที่ได้ศึกษาแนวทางการจัดการชุมชนหมู่บ้านจัดสรรโครงการ “บ้านฉางเพลส” เพื่อนำไปสู่ชุมชนเข้มแข็ง อำเภอบ้านฉาง จังหวัดระยอง เพื่อศึกษาพัฒนาการของชุมชน การจัดการชุมชนของคณะกรรมการหมู่บ้าน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชน นำไปสู่ประโยชน์ดังนี้ ประโยชน์จากการมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนต่อผู้สูงอายุ ประโยชน์จากการมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนต่อชุมชน เกิดเป็นโครงการและกิจกรรมการพัฒนาชุมชนต่างๆ ได้แก่ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสุขภาพ ด้านการศึกษา ด้านสาธารณสุข ด้านศาสนา ด้านวัฒนธรรม เป็นต้น โดยเป็นผลดีแก่ประชาชนและประเทศชาติต่อไป

4. การสนับสนุนจากเครือข่ายด้านประชาสังคมในการพัฒนาชุมชน

หน่วยงานที่สนับสนุนและเครือข่ายด้านประชาสังคมในการพัฒนาชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับความหมายของเครือข่ายทางสังคม ของชินสัค สวรรณอจรรย์ (2549) ที่กล่าวว่าเป็นการเคลื่อนตัวจากกลุ่มสู่การรวมตัวเป็นเครือข่าย เพื่อสร้างพลังในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาหรือสร้างพลังในการเปลี่ยนแปลงสิ่งต่างๆ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าหน่วยงานที่สนับสนุนและเครือข่ายด้านประชาสังคมในการพัฒนาชุมชน ช่วยสนับสนุนการพัฒนาชุมชน เป็นที่พึ่ง และประสานงาน ระหว่างชุมชนกับองค์กรระดับสูงต่อไป ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ แต่ก็ควรได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่สนับสนุนและเครือข่ายด้านประชาสังคมในการพัฒนาชุมชนร่วมด้วย เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างถูกต้องและเต็มศักยภาพ ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เกิดการพึ่งพาอาศัยกันในการดำเนินงาน ได้มีผู้ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านลงไปแนะนำช่วยเหลือการแก้ไขปัญหาของชุมชนได้อย่างตรงประเด็น มีขั้นตอนที่ถูกต้องเหมาะสม เนื่องจากมีบุคลากรที่มีความรู้ มีคุณภาพ เช่น นักวิเคราะห์นโยบายและ

แผน นักสังคมสงเคราะห์ นักพัฒนาชุมชน เป็นต้น ทางหน่วยงานต่างๆ เองก็ได้ทราบความต้องการของชุมชน เพื่อนำไปปรับให้เหมาะสมกับการทำงานองค์กรของตนต่อไป

ประโยชน์จากการวิจัย

ประโยชน์เชิงนโยบายและการจัดการ

สำนักงานกรุงเทพมหานคร ควรส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานของคณะกรรมการชุมชนต่อไป ให้มีการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ มีการสืบทอดสานต่อ เนื่องจากการดำเนินงานที่ดีและส่งเสริมศักยภาพ ผู้สูงอายุภายในชุมชนแต่ละแห่ง การดำเนินงานของคณะกรรมการชุมชน ควรมีผู้ที่มีความสามารถและสมรรถนะ ที่จะดำเนินด้านเอกสารต่างๆ ในการดำเนินงาน เพื่อจัดเก็บ อ้างอิงและเผยแพร่ เหมาะสมแก่การสืบค้นได้อย่าง เป็นระบบ เครือข่ายด้านประชาสังคมต่างๆ ทั้งภาครัฐ ภาครัฐวิสาหกิจ ภาคเอกชน องค์กรอิสระ ได้ระดม ความคิดร่วมกัน ถือเป็นกิจกรรมที่เชื่อมโยงไปยังการพัฒนาระดับชาติในอนาคต

ประโยชน์เชิงทฤษฎี

การดำเนินงานของคณะกรรมการจัดตั้งชุมชน ถือเป็นการสร้างการมีส่วนร่วม และความเป็นประชา สังคมให้แก่ประชาชน ถือเป็นการนำความรู้ด้านประชาสังคมมาปฏิบัติอย่างแท้จริงภายใต้กิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ส่งผลให้ผู้สูงอายุมองเห็นคุณค่าและศักยภาพของตนเอง และชุมชนได้รับประโยชน์จากกระบวนการ การพัฒนาชุมชนที่มีแบบแผน ผู้สูงอายุได้เกิดการเรียนรู้ และตอบสนองความต้องการในด้านต่างๆ ทั้งร่างกาย จิตใจ สังคม ถือเป็นตัวอย่างในการดำเนินชีวิตและร่วมกันทำกิจกรรมของผู้สูงอายุ เนื่องจากในอนาคตผู้สูงอายุจะมี อัตราที่เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนด้านผู้สูงอายุในประเทศไทยต่อไป ได้นำแนว ทางการพัฒนาชุมชน และแนวความคิดด้านประชาสังคมมาใช้ในการดำเนินกิจกรรม ทำให้ผู้สูงอายุหรือคนใน ชุมชนที่ไม่ได้มีความรู้ในเชิงทฤษฎี ได้รับการเรียนรู้ สอดแทรกเข้าไปในกิจกรรมที่ถูกดำเนินและปฏิบัติอย่าง แท้จริง ถือเป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่เกิดขึ้นในชีวิตจริง นับเป็นการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพในบริบทของชุมชน ประกอบด้วยแนวคิดเกี่ยวกับด้านผู้สูงอายุ ด้านบทบาทและการมีส่วนร่วม ด้านประชาสังคม และด้านการพัฒนา ชุมชน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาชุมชนในภาพรวมที่เน้นบทบาทและการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุด้าน ประชาสังคมในการพัฒนาชุมชน เขตบางแค กรุงเทพมหานคร หากมีการศึกษาครั้งต่อไป ควรมีการศึกษา รายละเอียดในด้านผลงานโครงการและกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาชุมชน ซึ่งจะมีโครงการและ กิจกรรมต่างๆ อีกมากมาย
2. ควรศึกษาชุมชนในเขตอื่นๆ ถึงบทบาทและการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุด้านประชาสังคมในการ พัฒนาชุมชน เพื่อให้แนวทางการดำเนินงาน ปัญหา และผลงานของชุมชนในเขตต่างๆ ของกรุงเทพมหานคร
3. การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ในครั้งต่อไปจึงควรมีการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อให้ทราบผล และมุมมองที่หลากหลายในการทำวิจัยเรื่องดังกล่าว

4. ควรมีการศึกษาบทบาทและการมีส่วนร่วมในศักยภาพของผู้พิการที่จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนและสังคมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

กรมการพัฒนาชุมชน. (2548). คู่มือการดำเนินเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ตามแผนการปฏิบัติการกรมการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ: กระทรวงมหาดไทย.

จริยา คมพยัคฆ์. (2550). “แก้อย่างมีความสุข. รามาธิบดีสาร.” 13: 43, ฉบับเดือนกันยายน.

ชนิดดา ระดาฤทธิ. (2549). “การมีส่วนร่วมของอาสาสมัครสาธารณสุขต่อการสร้างเสริมสุขภาพของประชาชนในชุมชน กรณีศึกษาเฉพาะเขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร.” วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารนโยบายสวัสดิการสังคม คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ชัยรี นฤพุม. (2548). คู่มือคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ชินสัคค สุวรรณอัจฉริย. (2549). เครือข่ายทางสังคม. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

เชษฐา ทรัพย์เย็น (2547) “พัฒนาการความคิดประชาสังคมไทย” วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ดวงพร หุ่นตระกูล. (2550). “การพัฒนาบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาที่ศูนย์สุขภาพชุมชนแห่งหนึ่ง.” วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ถวิลวดี บุรีกุล (2549). แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับประชาสังคม ในประมวลสาระและแนวการศึกษาชุดวิชาประชาสังคมและชุมชนท้องถิ่น. นนทบุรี: สาขาวิชารัฐศาสตร์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

นนท์ธวัฒน์ จุติโชติพงศ์. (2557). “ผลกระทบที่เกิดจากการดำเนินกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม ของบริษัท น้ำตาลมิตรผล จำกัด.” วารสารวิชาการ Veridian E-Journal ปีที่ 7, ฉบับที่ 3 (เดือนกันยายน – ธันวาคม) : 1152.

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2550). แนวคิดแนวทางการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ: กรมการพัฒนาชุมชน.

บังอร ธรรมศิริ. (2549). “ครอบครัวกับการดูแลผู้สูงอายุ.” วารสารการเวก. ฉบับนิทรรศการวันเจ้าฟ้าวิชาการ. คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.

บุญตา ไส้เลิศ. (2550). “บทบาทของผู้บริหารในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3.” วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.

รดา สุวรรณดารา. (2554). “ศักยภาพผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชน ขององค์การบริหารส่วนตำบล ต่อหลังอำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี.” วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- วีรบุรณ วิสารทสกุล. (2549). พัฒนาการประชาสังคม และชุมชนท้องถิ่นไทย. ในประมวลสาระและแนวการศึกษาชุดวิชาประชาสังคมและชุมชนท้องถิ่น. นนทบุรี: สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ศุภวรรณ สมบุตร. (2556). “บทบาทของภาครัฐและภาคประชาสังคมในการจัดสร้างพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้เมืองลำปาง.” วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. (2549). สารประชากร. ปีที่ 15 ฉบับที่ 1, มกราคม.
- สุรกุล เจนธรรม. (2549). วิทยาการผู้สูงอายุ. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการศึกษาณอกโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุลักษณ์ เสนาวุฒิ. (2552). “บทบาทและอุปสรรคในการดำเนินงานในฐานะประชาสังคมของคณะทำงานกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อนระหว่างผู้ที่ติดเชื้อไวรัสภูมิคุ้มกันบกพร่อง (เอช ไอ วี) อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดกาฬสินธุ์.” วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำเร็จ กล้าหาญ. (2549). “สภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3.” วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- อมรรัตน์ มัททวิวงศ์. (2553). “แนวทางการจัดการชุมชนหมู่บ้านจัดสรรโครงการ “บ้านฉางเพลส” เพื่อนำไปสู่ชุมชนเข้มแข็ง อำเภอบ้านฉาง จังหวัดระยอง.” วิทยานิพนธ์ปริญญาพัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อุบลรัตน์ เพ็งสกลิต. (2554). จิตวิทยาผู้สูงอายุ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.